

การเสริมสร้างการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้วยการปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็น
ศูนย์กลางของผู้ดูแลผู้ติดสารเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
*Enhancing Empathy Through Person-Centered Group Counseling
of Staff in A Rehabilitation Center*

โชคชัย ทัพทวี*

Chokchai_wee@yahoo.com

วรารกร ทรัพย์วิระปกรณ์**

อนงค์ วิเศษสุวรรณ***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลการเสริมสร้างความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของผู้ดูแลผู้ติดสารเสพติดด้วยการปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง กลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ครั้งนี้ได้แก่ ผู้ดูแลผู้ติดสารเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดสารเสพติดบ้านเพ็ชรพิทักษ์ที่สมัครใจเข้ารับการรักษาจำนวน 12 คน โดยใช้ระยะเวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 45 นาที รวมเป็นเวลาทั้งหมด 12 ครั้ง เก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อนทดลอง ระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล เครื่องมือที่ใช้คือแบบประเมินความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ และเมื่อพบความแตกต่างเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีบอแนเฟอร์รอนนิ ผลการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติดสารเสพติดมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น การปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ผู้ติดสารเสพติด ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดสารเสพติด

Abstract

The purpose of this research was to study effects of person-centered group counseling on empathy of staff in a rehabilitation center. The participants in this research were caregivers in rehab drug addiction and rehabilitation of Pianpitak Drug free house who volunteered to participate in

*นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

***รองศาสตราจารย์ ดร. ศูนย์บัณฑิตศึกษานานาชาติ มหาวิทยาลัยบูรพา

counseling sessions (n = 12). The data collection period was four weeks, three times a week and 45 minutes in each session (12 times in total). The data collection procedure was divided into three phases: the pre-test, the post-test, and the follow-up. The instruments were the Empathy Assessment Index (EAI) and the person-centered group counseling program. The data analysis was conducted by using an Analysis of Variance with Repeated Measures and the Bonferroni technique.

The research result was that the participants demonstrated significantly higher empathy scores at the .05 level in both the post-test and the follow-up than in the pre-test.

Keywords: Enhancing Empathy Through Person, Center Group Counseling, Durg Addict , Rehabilitation Center

บทนำ

สถานการณ์ปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติดชนิดต่างๆ ที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบันทั้งปริมาณที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น การขยายตัวของทั้งผู้เสพ ผู้ซื้อและผู้ขายไปยังกลุ่มเยาวชนที่มีช่วงอายุน้อยลงอย่างต่อเนื่อง กลุ่มประชากรผู้ใช้ตลอดจนสาเหตุที่อาจเป็นแรงกระตุ้นที่นำไปสู่การใช้สารเสพติดล้วนแต่สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ปัญหาหรือการแพร่ระบาดของสารเสพติดที่มีความรุนแรงต่อสังคมมากขึ้น ปัญหาสารเสพติดไม่เพียงแต่จะส่งผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมแก่สภาพร่างกายและจิตใจเฉพาะของผู้เสพเท่านั้น แต่ยังมีผลกระทบต่อความมั่นคงที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทุกภาคส่วนในสังคมไทย เช่น ในทางการเมืองทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องจัดสรรทรัพยากรเพิ่มขึ้นเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาสารเสพติดแทนที่จะนำทรัพยากรดังกล่าวไปจัดการในเรื่องสวัสดิการสังคม หรือในทางสังคมก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น (พิทยา ศิริรักษ์, เจริญศักดิ์ รื่นเรือง, เดชา ขวัญบุญชุม และสิงห์ชัย พุ่งทอง, 2555)

จากแนวโน้มของสถานการณ์ปัญหาสารเสพติดที่พบในปัจจุบัน ถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย ทำให้รัฐบาลตระหนักถึงปัญหานี้จึงได้มีการให้จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2558 ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไข

ปัญหาสารเสพติด ซึ่งประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์หลัก คือ ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหายาเสพติด ยาเสพติด ยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ยุทธศาสตร์การควบคุมตัวยาและผู้ค้ายาเสพติด ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศ ยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอย่างบูรณาการ (กลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558)

ในประเทศไทยมีสถานที่บำบัดผู้ติดยาเสพติดหลายแห่ง โดยแบ่งระบบในการบำบัดออกเป็น ระบบสมัครใจ จำนวน 1,008 แห่ง ระบบบังคับบำบัด จำนวน 91 แห่ง และระบบต้องโทษ จำนวน 179 แห่ง (ศูนย์วิชาการด้านยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2556) ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดบ้านเพียรพิทักษ์ได้รับการจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา โดยผู้ที่ผ่านการฟื้นฟูในรูปแบบชุมชนบำบัด และผ่านการอบรมจาก Day Top ประเทศสหรัฐอเมริกา มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทย การฟื้นฟูบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดจึงมิใช่เพียงแค่การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้เลิกเสพยาเท่านั้น หากยังรวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในส่วนที่เป็นข้อบกพร่องของผู้ติดยาเสพติดด้วย ซึ่งโปรแกรมในรูปแบบชุมชนบำบัดจะใช้เวลาประมาณ

12-18 เดือน สมาชิกจะได้เรียนรู้กับพฤติกรรมและความรู้สึกต่าง ๆ ของตัวเองที่เกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัว และสังคมรอบข้าง รวมทั้งแก้ไขในทางที่ถูกต้องโดยไม่ต้องพึ่งยาเสพติดอีกต่อไป ในการบำบัดผู้ติดยาเสพติดจะต้องมีผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติด (สถานบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดบ้านเพียรพิทักษ์, 2553) ซึ่งผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติดในบ้านเพียรพิทักษ์เป็นบุคลากรที่มาจากสมาชิกที่ผ่านการบำบัดแล้วอาสาสมัครเข้ามาทำงาน เพื่อทำหน้าที่อบรม ดูแล และให้การปรึกษาแก่สมาชิกตามโปรแกรมที่สถานบำบัดกำหนด ได้แก่ การทำกิจกรรมกลุ่มประชุมเข้ากลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มสอบถาม กลุ่มระบายความรู้สึก และกลุ่มให้คำปรึกษาประจำตัว เป็นต้น จากการทำงานที่ผ่านมา 14 ปี พบว่ามีผู้เข้ารับการบำบัดออกจากการฝึกรวมก่อนจบโปรแกรม ทำให้กระบวนการบำบัดและฟื้นฟูไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร จะเห็นได้ว่าผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติด ถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการให้การช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด หากเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติดได้รับการเสริมสร้างสมรรถนะหรือความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นในการดูแลผู้ติดยาเสพติด ก็จะสามารถช่วยเหลือและให้การปรึกษาแก่ผู้ติดยาเสพติดได้ดียิ่งขึ้น ความสามารถพื้นฐานที่ผู้วิจัยตระหนักเป็นอย่างยิ่ง และคิดว่าควรเสริมสร้างให้เกิดขึ้นแก่เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติด คือ “ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้ติดยาเสพติด” หรือเรียกว่า “Empathy”

“Empathy” เป็นทักษะพื้นฐานของผู้ให้การปรึกษาหรือผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการดูแลด้านจิตใจและความรู้สึกผู้อื่น นักวิชาการในประเทศไทยเรียกชื่อ “Empathy” ต่างกัน เช่น การร่วมรู้สึก การเอาใจเขามาใส่ใจเรา การสัมผัสใจ การเข้าใจผู้อื่น เป็นต้น แต่สำหรับในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยใช้คำว่า “ความสามารถ ในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น” เนื่องจาก “Empathy” มีความหมายทั้งแง่มุมมองการรู้คิด (Cognitive Domain) คือ ความสามารถในการเข้าใจประสบการณ์ภายในและความรู้สึกของผู้อื่น รวมทั้งสามารถมองโลกภายนอก

จากมุมมองของผู้อื่นได้ และแง่มุมมองอารมณ์ความรู้สึก (Affective domain) คือความสามารถในการเข้าไปร่วมอยู่กับประสบการณ์และความรู้สึกของผู้อื่น (Davis, 1994) แนวคิดนี้แสดงให้เห็นว่า “Empathy” สามารถวัดหรือประเมินได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้คำว่า “ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น” แนวคิดดังกล่าวถูกพัฒนาขึ้นโดย ซินเธีย และคณะ (Cynthia et al., 2011) เรียกว่า ดัชนีการประเมินความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (Empathy Assessment Index: EAI) ประกอบด้วย ความสามารถในการตอบสนองความรู้สึก (Affective Response) ความสามารถในการตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่น (Self-Other Awareness) ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ (Emotion Regulation) ความสามารถในการเปิดรับมุมมองผู้อื่น (Perspective Taking) และทัศนคติในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (Empathic Attitudes)

ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสามารถฝึกได้ด้วยทักษะและเทคนิคพื้นฐานทางจิตวิทยา การปรึกษาตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Client Center) โดยใช้กระบวนการปรึกษากลุ่มแนวคิดตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง โดยให้ความสำคัญด้านความเชื่อมั่นในกระบวนการกลุ่มและศักยภาพของบุคคล โดยเชื่อว่ากระบวนการกลุ่มสามารถพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพไปในทิศทางที่กลุ่มต้องการ กลุ่มจะพัฒนาได้ในบรรยากาศของการยอมรับและความไว้วางใจซึ่งจะช่วยให้สมาชิกกล้าเปิดเผยตนเองและกล้าเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การบำบัดแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางมีองค์ประกอบหลัก ๆ ที่สำคัญ 3 ประการ ประการแรกคือ ความจริงใจ (Genuineness) โดยความจริงใจของผู้นำกลุ่มเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการแรก ยิ่งผู้นำกลุ่มมีความจริงใจมากเท่าใดสมาชิกก็จะเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้มากขึ้นเท่านั้น การแสดงออกของผู้นำกลุ่มต้องกลมกลืนและเป็นจริงตามความรู้สึกของตนเอง ประการที่ 2 คือ การยอมรับโดยไม่มีเงื่อนไข (Unconditional

positive regard and acceptance) เน้นการยอมรับและเอื้ออาทร ผู้นำกลุ่มจะต้องยอมรับสมาชิกโดยไม่ตัดสินจะช่วยให้สมาชิกเกิดการเปลี่ยนแปลง เจตคติที่ดีจะต้องสื่อให้สมาชิกรับรู้โดยไม่มีเงื่อนไข ไม่ประเมิน ไม่ตัดสินความรู้สึกและความคิด ประการสุดท้ายคือการรู้สึกร่วม (Empathy) ผู้นำกลุ่มต้องเข้าใจประสบการณ์ความรู้สึกของสมาชิกอย่างแท้จริงและแสดงออกให้สมาชิกได้รับรู้ความรู้สึกนั้น กล่าวโดยสรุปแล้ว การปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ผู้นำกลุ่มต้องมีความจริงใจยอมรับผู้อื่นอย่างไม่มีเงื่อนไข มีความรู้สึกร่วมและเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นอย่างแท้จริง กลุ่มจะต้องมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของบุคคล เชื่อว่ากลุ่มสามารถพัฒนาได้ตามทิศทางที่สมาชิกต้องการ บรรยากาศการยอมรับ การไว้วางใจจะส่งเสริมสมาชิกให้เปิดเผยตนเอง แสดงความรู้สึกที่แท้จริงออกมา ตระหนักรู้ในตนเองมากขึ้นและมีสัมพันธภาพกับผู้อื่นมากขึ้น (อนงค์ วิเศษสุวรรณ, 2550)

เนื่องจากรูปแบบการศึกษาดังกล่าวให้ความสำคัญเรื่องสัมพันธภาพในการปรึกษาระหว่างผู้นำกลุ่มกับสมาชิกกลุ่ม โดยมีเป้าหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวสมาชิกกลุ่ม มีอิสระที่จะระบายความคิด สามารถพิจารณาทำความเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเอง ยอมรับผู้อื่น และเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น สัมพันธภาพที่ดีของสมาชิก กอปรกับเทคนิคการปรึกษาขั้นพื้นฐานจะก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดี และมีทักษะในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นได้ง่ายขึ้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการเสริมสร้างความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดบ้านเพชรพิทักษ์ โดยคาดว่าผลการศึกษานี้จะเสริมสร้างทักษะความรู้ความสามารถในการพัฒนาผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติดดังกล่าว ให้มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้ติดยาเสพติด เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการเสริมสร้างความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติด โดยการเปรียบเทียบความสามารถในการเข้าใจผู้อื่นในระยะก่อนทดลอง หลังทดลองและระยะติดตามผล

สมมติฐานการวิจัย

ผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติดมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนทดลอง

ความสำคัญของการศึกษา

1. ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติดให้สามารถเข้าถึงความรู้สึกของผู้ติดยาเสพติด อันจะนำไปสู่การช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดให้มีแนวทางแก้ไขปัญหาให้กระจ่างขึ้น
2. ผลการศึกษาจะทำให้ได้ทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติด ทั้งนี้เพื่อเป็นแบบแผนหรือแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติดให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักวิชาการทางจิตวิทยาการปรึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดบ้านเพชรพิทักษ์
2. ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรจัดกระทำ (Treatment variable) คือการปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบแผนการทดลององค์ประกอบเดียวแบบวัดซ้ำ (Single-Factor Experimental Having Repeated Measures on the Same Elements) (Winner, Brown, & Michels, 1991)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดบ้านเพ็ชรพิทักษ์ จำนวน 12 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ประชาสัมพันธ์ให้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติดทั้งหมดให้รับทราบ

2. เมื่อได้รับการตอบรับจากเจ้าหน้าที่ที่สนใจสมัครเข้าร่วมการวิจัย จึงทำการทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (EAI) พร้อมตรวจนับคะแนน

3. ติดต่อเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติดเพื่อสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษากลุ่มโดยใช้พื้นฐานทักษะการปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง พบว่ามีเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติดสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด จำนวน 12 คน

4. แจ้งให้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรับทราบ และกรอกเอกสารการยินยอมเข้าร่วมการวิจัยพร้อมทั้งนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการปรึกษากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบประเมินความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (Empathy Assessment Index: EAI)

2. โปรแกรมการเสริมสร้างการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้วยการปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง

ของผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนดำเนินการ

1. ดำเนินการวิเคราะห์สภาพปัญหาและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดบ้านเพ็ชรพิทักษ์

2. พัฒนาเครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แบบประเมินความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและโปรแกรมการเสริมสร้างการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้วยการปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางของผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการทดลอง ดำเนินการ

ตามแบบแผนการทดลองแบบวัดซ้ำ ดังนี้

1. ระยะก่อนการทดลอง

1.1 ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างเพื่อสัมภาษณ์ภาพรวมทั้งบททวนวัตถุประสงค์ของการเสริมสร้างการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้วยการปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางของผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และกำหนดข้อตกลงร่วมกัน

1.2 ผู้วิจัยนำแบบประเมินความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นให้กลุ่มตัวอย่างทำการทดสอบโดยคะแนนจากการทดสอบครั้งนี้ถือเป็นคะแนนทดสอบระยะก่อนการทดลอง (Pretest)

2. ระยะทดลอง

2.1 ดำเนินการตามโปรแกรมการเสริมสร้างการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้วยการปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางของผู้ดูแลผู้ติดยาเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยใช้ระยะเวลา 4 สัปดาห์ ๆ ละ 3 ครั้ง ๆ ละ 45 นาที รวมเป็นเวลาทั้งสิ้น 12 ครั้ง โดยดำเนินการวิจัยตามแบบแผนการ

ทดลององค์ประกอบเดียวแบบวัดซ้ำ (Single – Factor Experimental Having Repeated Measures on the Same Elements) (Winer, Brown, & Michels, 1991) เพื่อศึกษาผลการเสริมสร้างความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในระยะก่อนการอบรม หลังการอบรม และระยะติดตามผล

3. ชั้นติดตามผล

ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างภายหลังดำเนินการทดลองเสร็จสิ้นแล้วเป็นเวลา 3 สัปดาห์ เพื่อประเมินผลการเปลี่ยนแปลงทางการเสริมสร้างความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น และให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบประเมินความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น โดยผลการทดสอบที่ได้ถือเป็นคะแนนการทดสอบในระยะติดตามผล (Follow up)

ตารางที่ 1 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

สัปดาห์ที่	1	2-5	6	7	8	9
การดำเนินการทดลอง	ทดสอบก่อน (Pretest)	ดำเนินการตามโปรแกรม 9 ครั้ง และทดสอบหลัง (Posttest)	—————>			ติดตามผล (Follow Up)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนั้นการวิเคราะห์ผลการวิจัยจึงประกอบด้วยวิเคราะห์ 2 ส่วนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1 ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measure Analysis of Variance) เพื่อตรวจสอบผลตามสมมุติฐาน โดยเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากคะแนนความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นใน 3 ระยะ คือ ก่อนทดลอง หลังทดลอง และ

ติดตามผล หากพบว่ามีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะนำคะแนนเฉลี่ย ไปเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Bonferroni

2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อใช้ในการอภิปรายร่วมกับการเสนอผลวิเคราะห์เชิงปริมาณ

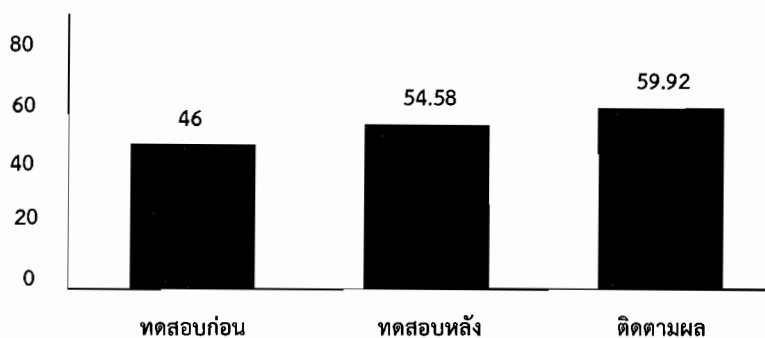
ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์คะแนนจากแบบประเมินความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (Empathy Assessment Index: EAI) ผู้วิจัยได้นำคะแนนจากแบบประเมินความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น มาสรุปดังตารางที่ 2 และภาพที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 คะแนน ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินความสามารถในการเข้าใจ ความรู้สึกผู้อื่น ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล ของเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติดสารเสพติดใน ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดบ้านเพียรพิทักษ์

คะแนน	ระยะเวลาการทดสอบ		
	ทดสอบก่อน	ทดสอบหลัง	ติดตามผล
รวม	552	655	719
ค่าเฉลี่ย	46.00	54.58	59.92
SD	10.10	6.64	6.14

จากตารางที่ 2 พบว่าในระยะก่อนการทดลองเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติตสารเสพติดมีคะแนนความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น 552 คะแนน คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 46 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.10 ในระยะหลังการทดลองมีคะแนน 655 คะแนน คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 54.58 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.64 ในระยะติดตามผลมีคะแนน 719 คะแนน คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 59.92 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.14



ภาพที่ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลของเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติตสารเสพติดในสถานบำบัดและฟื้นฟู ผู้ติตสารเสพติด บ้านเพียรพิทักษ์

ตารางที่ 2 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นพบว่าเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติตสารเสพติดมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในระยะหลังการทดลองเท่ากับ 54.58 มีค่าสูงกว่าในระยะก่อนการทดลอง 8.58 และในระยะติดตามผลเท่ากับ 59.92 สูงกว่าระยะก่อนการทดลอง 13.92

2. ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนประเมินความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลของเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติตสารเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติตยาเสพติดบ้านเพียรพิทักษ์ ด้วยการใช้วิเคราะห์ค่าความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ แสดงผลตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนแบบวัดซ้ำของคะแนนความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผลของเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติตสารเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติตยาเสพติดบ้านเพียรพิทักษ์

Source of variation	df	SS	MS	F	p	ES
Between subject	11	1420.33	129.12			
Interval	2	1183.17	591.58	21.64*	.000	.663
Error	22	601.50	27.34			
Total	35	3205.00				

* $p < .05$

จากตารางที่ 3 พบว่าเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติตสารเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติตยาเสพติดบ้านเพียรพิทักษ์ที่ได้รับการรักษาตามโปรแกรมการเสริมสร้างความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น โดยใช้ทักษะพื้นฐานทางจิตวิทยาการศึกษาในการปรึกษากลุ่มในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และมีขนาดอิทธิพล ร้อยละ 66.3

3. ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ของคะแนนประเมินความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และระยะติดตามผลของเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติตสารเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติตยาเสพติดบ้านเพียรพิทักษ์ ด้วยวิธีทดสอบแบบ Bonferroni ดังตาราง 4

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ของคะแนนประเมินความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลของเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติตสารเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติตยาเสพติดบ้านเพียรพิทักษ์ ด้วยวิธีทดสอบแบบ Bonferroni

ความแตกต่างรายคู่	Mean Difference	Std. Error	<i>p</i>
Posttest-Pretest	8.58*	1.87	.002
Follow up-Pretest	13.92*	2.78	.001
Follow up-Posttest	5.33*	1.57	.018

* $p < .05$ Adjustment for multiple comparisons: Bonferroni.

จากตารางที่ 4 พบว่าคะแนนความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติตสารเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติตยาเสพติดบ้านเพียรพิทักษ์ ในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และระยะติดตามผลสูงกว่าหลังทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) เช่นกัน

สรุปผลการวิจัย

1. เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติตสารเสพติดมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในระยะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติตสารเสพติดมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในระยะติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติตสารเสพติดที่ได้รับการเสริมสร้างความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

โดยใช้ทักษะพื้นฐานทางจิตวิทยาการศึกษากรปรึกษากลุ่มแบบยืดบุคคลเป็นศูนย์กลางมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ดังตารางที่ 4) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน นั้น แสดงว่าการให้คำปรึกษาตามโปรแกรมการเสริมสร้างความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น โดยใช้ทักษะการปรึกษากลุ่มแบบยืดบุคคลเป็นศูนย์กลางช่วยให้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติตสารเสพติดสามารถเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นได้มากขึ้นในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล ทั้งนี้เพราะกระบวนการให้คำปรึกษากลุ่มแบบยืดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ช่วยให้เจ้าหน้าที่ดูแลผู้ติตสารเสพติดสามารถเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นมีความเห็นอกเห็นใจได้

มากขึ้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมของบุคคลไปพร้อมกับการลดอคติและความก้าวร้าว สามารถตอบสนองความรู้สึกของผู้อื่น เข้าถึงอารมณ์และความรู้สึกของคนอื่น มีความเมตตาสงสาร เมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความลำบาก ความทรมานและเกิดความรู้สึกเข้าใจ เห็นใจ ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถเข้าถึงความรู้สึกของผู้อื่นได้ทั้งในทางบวกและทางลบ (Sezov, 2002) รวมทั้งสามารถเพิ่มความตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่น รวมถึงการควบคุมอารมณ์เมื่อเจอกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งพิจารณาได้จากการที่เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติดสารเสพติดมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น กล่าวเปิดเผยตนเอง กล่าวเล่าเรื่องราวของตนเองเกิดความไว้วางใจกลุ่มมากขึ้น กล่าวบอกเล่าเกี่ยวกับความรู้สึกในอดีต (Description of Past Feeling) กล่าวแสดงความรู้สึกในทั้งทางบวกและทางลบของตนเอง ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติดสารเสพติดได้มีการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกลุ่มไปใช้ในการทำงาน พบว่าเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงานมากขึ้น สามารถเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เปิดรับมุมมองใหม่ ๆ ควบคุมอารมณ์ของตนเอง สามารถสร้างความไว้วางใจกับสมาชิกได้มากขึ้น เป็นผลให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้นด้วย ยกตัวอย่าง เช่น

กรณีของผู้นำกลุ่ม เริ่มต้นการให้การปรึกษาโดยการกล่าวชี้แจงรายละเอียดการเข้าร่วมกลุ่มและเริ่มต้นด้วยการเล่าเรื่องราวของตนเองให้สมาชิกกลุ่มรับทราบอย่างเปิดเผยพร้อมกับตอบข้อซักถามด้วยความเต็มใจ สมาชิกกลุ่มได้ซักถามข้อสงสัยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะกรณีที่ผู้นำกลุ่มพูดถึงการที่ถูกพ่อลงโทษในวัยเด็ก หลังจากนั้นสมาชิกคนอื่น ๆ ก็เริ่มเล่าเรื่องราวของตนเองเพื่อให้เพื่อนสมาชิกคนอื่น ๆ ได้รับรู้ร่วมกันอย่างเปิดเผย ไม่ปิดบัง สมาชิกหลายท่านได้กล่าวถึงเรื่องราวที่ได้รับความทุกข์ทรมานอยู่ ณ เหตุการณ์นั้น ๆ จะรู้สึกแบบนี้และได้ย้อนถามไปยังสมาชิกที่เล่าเรื่องราวรู้สึกเหมือนที่ตนเองพูดใช่หรือไม่ เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสมาชิก

กลุ่มได้รับรู้ เข้าใจความรู้สึกของสมาชิกด้วยกันเป็นการแสดงออกถึงการตอบสนองความรู้สึกของผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ซึ่งการสร้างสัมพันธ์ภาพในการปรึกษากลุ่มถือเป็นทักษะเบื้องต้นในการให้คำปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากจะช่วยให้เกิดบรรยากาศความไว้วางใจและความร่วมมือร่วมใจในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ให้การปรึกษากับผู้รับการปรึกษาอันจะเป็นรากฐานที่จำเป็นที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีในตัวผู้รับการปรึกษาด้วย เมื่อสมาชิกเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน บรรยากาศของกลุ่มได้กระตุ้นให้สมาชิกเปิดเผยประสบการณ์ในอดีตของตนดังกรณีต่อไปนี้

กรณีของเคียง (นามสมมติ) เป็นชายวัยกลางคน พุดจาเสียงดัง มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ได้เล่าเรื่องราวของตนเองว่าโตมาจากครอบครัวคนจีนมีครอบครัวที่อบอุ่น บ้านมีฐานะดี เรียนดี ไม่เคยคิดว่าชีวิตจะตกต่ำขนาดนี้ แต่เนื่องจากที่บ้านธุรกิจล้มเหลว ตนเองถูกจับและติดคุก 6 เดือน เข้าออกศูนย์บำบัดมาตลอดระยะเวลาเกือบ 20 ปี หลังจากออกมาใช้ชีวิตคนเดียวมาตลอด จนคุณย่าเสียชีวิตและอีก 7 วันต่อมาคุณแม่ก็เสียชีวิต ทำให้ตนเองรับความรู้สึกสูญเสียไม่ไหวหันกลับไปใช้ยาอีกครั้ง จนเมื่อได้มีโอกาสไปทำงานใน ป.ป.ส. และถูกส่งไปฝึกงานที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อกลับมาจึงได้มาทำงานที่โรงพยาบาลรัฐญาร์กซ์ ก่อนจะมาทำงานที่สถานบำบัดแห่งนี้ ซึ่งได้กล่าวภายหลังจากการฝึกอบรมว่า “หลังจากที่ได้เจอกับผู้นำกลุ่มและได้ชวนให้มาทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติดสารเสพติดทำให้รู้สึกดีใจมาก รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า สามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้มากขึ้น” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Archer and Kajan (1973) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับทักษะของการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นว่าสามารถเรียนรู้ได้ด้วยวัยกลางคน และโปรแกรมของการอบรมทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งใช้เวลาในการอบรมอย่างน้อย 100 ชั่วโมง สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในการเข้าใจความรู้สึก

ของผู้อื่น เช่น การวัดค่าความอ่อนไหวทางด้านอารมณ์ (Affective Sensitivity Scale) ได้

กรณีของเซียร์ (นามสมมติ) เป็นชายวัยกลางคน เป็นคนโง่เงา ได้เล่าว่าตนเองเป็นสาเหตุที่ทำให้พ่อโดนโทษประหารชีวิตที่ประเทศจีน จากกรณีขนยาเสพติดประเภทเฮโรอีน เนื่องจากเวลาที่พ่อกำลังมาเยี่ยมที่ประเทศไทย ตนเองจะเป็นคนที่ยกกระเป๋าเดินทางให้พ่อเสมอ ซึ่งรู้ภายหลังว่าในกระเป๋าเดินทางมีเฮโรอีนอยู่ทำให้พ่อโดนโทษประหารชีวิต ตนติดยาเสพติดและเข้าออกศูนย์บำบัดหลายต่อหลายครั้ง สุดท้ายได้มาอยู่ที่สถานบำบัดแห่งนี้ เขาจำคำพูดประโยคหนึ่งได้ขึ้นใจว่า “ตัวผมคือตัวแทนแห่งความล้มเหลวของครอบครัว” เมื่อได้ยินมันจะกระตุ้นเตือนให้เขาคิดว่าจะไม่ยอมผิดพลาดล้มเหลวอีก เขากล่าวถึงสถานบำบัดแห่งนี้ว่าเขารู้สึกภูมิใจในตัวเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่ามากขึ้น สามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้

กรณีของเทห์ (นามสมมติ) เป็นคนที่มีอัจฉริยภาพ มีความเป็นผู้นำ ได้เล่าเรื่องราวครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์เนื่องจากแม่เลิกกับพ่อและแต่งงานใหม่กับคนต่างชาติและรับตนเองไปอยู่ด้วย พ่อเลี้ยงมีเมียหลายคน ทำให้เกิดปัญหาทะเลาะกับแม่บ่อย ตนไม่ค่อยถูกกับพ่อเลี้ยง ไม่ผูกพัน เมื่อสมาชิกถามว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเขากับพ่อเลี้ยงทุกวันนี้ดีขึ้นไหม เขาตอบว่า “ก็แค่ทักทายกันเฉย ๆ ไม่ค่อยได้คุยกัน” สมาชิกคนเดิมได้พูดว่า “เป็นแก้วร้าวไปแล้วแต่มันก็ดีขึ้นที่ว่ายอมรับได้มากขึ้น” เขากล่าวว่า “เขายอมรับได้มากขึ้นจริง ๆ คิดได้เสมอว่ามันเลือกเกิดไม่ได้” แสดงให้เห็นว่าเขามีการตระหนักรู้ด้วยตนเองและผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Feshbach (1975) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นโดยใช้เหตุผล (Cognitive) การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นทางอารมณ์ (Affective) และเป็นการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการจากประสบการณ์การเรียนรู้ตั้งแต่วัยเด็ก เช่นเดียวกับที่ Corey (2001) กล่าวว่า การปรึกษากลุ่ม เป็นกระบวนการที่มุ่งให้บุคคลมีการ

พัฒนาการส่งเสริมและการป้องกัน มีการตระหนักรู้ในตนเองและการกำจัดสิ่งที่กีดขวางการเจริญเติบโต หรือความก้าวหน้าของบุคคล

ส่วนด้านการควบคุมอารมณ์ กรณีของกิต (นามสมมติ) อายุประมาณ 30 ปี เป็นคนอัยาศัยดี มองโลกในแง่ดี กล่าวถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้เมื่อมาอยู่ในสถานบำบัดแห่งนี้คือ “การลดทัศนคติที่ไม่ดีกับพ่อได้มากกว่าเดิม จากตอนแรกไม่ค่อยอยากคุย ไม่อยากเห็นหน้า แต่ตอนนี้มีโทรไปถามเขาว่าเป็นอย่างไร รู้สึกว่าเริ่มกลับมาห่วงเขาและลดความเอาแต่ใจของตนเองลงได้เยอะมาก” และภายหลังจากการเข้าร่วมกลุ่มครั้งนี้ทำให้เขาคิดที่จะปรับปรุงตนเองมากขึ้น

กรณีของติลก (นามสมมติ) อายุประมาณ 20 ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ชอบความสนุกสนาน ได้เล่าเรื่องราวของตนเองที่พ่อแม่ ญาติพี่น้องพยายามช่วยเหลือเขาจากการที่เขาติดยาเสพติดให้เขามีโอกาสกลับตัวหลายต่อหลายครั้งแต่สุดท้ายเขาก็ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ และกลับไปใช้ยาเสพติด สมาชิกในกลุ่มถามกลับไปว่า “ฟังดูแล้วคุณมีโอกาสกลับตัวหลายครั้งอะไรที่ทำให้คุณกลับไปล้มเหลวอีก” เขาตอบว่า “เขาไม่มีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายในชีวิต สนุกสนานไปวัน ๆ แต่ในปัจจุบันเขาวางเป้าหมายในชีวิตไว้ว่าจะดูแลตัวเองก่อนจะรับผิดชอบตัวเองให้ได้แล้วค่อย ๆ เริ่มขยับไปดูแลพ่อแม่อยากให้เขามีความสุข”

กรณีของติ (นามสมมติ) เป็นคนอัยาศัยดี ใช้ชีวิตเรียบง่าย ได้เล่าถึงพ่อว่า “พ่อเป็นคนอารมณ์ร้อน เสียงดัง โมโหง่ายและต้องได้ในสิ่งที่เขาต้องการทุกอย่าง” เมื่อสมาชิกคนหนึ่งย้อนถามกลับไปว่าแล้วคิดว่าตนเองเหมือนพ่อตรงไหน เขาตอบว่า “ความเอาแต่ใจ เรื่องอารมณ์ เสียงดัง แต่ปัจจุบันเขาสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้มากขึ้น” สมาชิกคนกล่าวว่า “เมื่อก่อนเวลาที่ได้รับการปรึกษาปัญหาในครอบครัวเขาจะรู้สึกโมโห โกรธ ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ แต่ปัจจุบันเวลาที่น้องชายโทรมาเล่าอะไรให้ฟัง เมื่อได้รับฟังเขาจะรู้สึกโกรธนะ แต่

จะบอกตัวเองว่าจะทำอะไรเหมือนเมื่อก่อนไม่ได้ ตอน นี้ต้องรู้สถานะของตนเอง ทำได้แค่รับฟังเท่านั้น” ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bergin & jasper (1969) ได้ ศึกษาเกี่ยวกับจิตวิทยาบำบัด การเข้าใจในตัวบุคคลและ การพัฒนาของงานวิจัยในด้าน การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น และได้ค้นพบว่าการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (Empathy) มีความสัมพันธ์ในทางลบกับความบกพร่องทางบุคลิกภาพ

ด้านการเปิดรับมุมมองของผู้อื่น เช่นกรณีของ เมย์ (นามสมมติ) กล่าวว่า “ตนเองเป็นผู้หญิง ปัญหาที่ พบ คือ การวางตัว ด้วยอายุและวัยแล้วทำให้ตัวเองคิด ว่าบางครั้งคิดว่าตัวเองจะไม่ได้รับการยอมรับ หรือยอมรับ ได้ยากกว่าเจ้าหน้าที่ผู้ชาย” ซึ่งสมาชิกคนหนึ่งได้กล่าว ว่า “ผมเคยเป็นนะเคยรู้สึกแบบนี้ เพราะโดยส่วนตัวแล้ว เป็นคนที่ขาดความมั่นใจในตนเองและมีความรู้สึกแบบนี้ ตลอดเวลาที่ทำให้คำแนะนำใคร แต่ก็รู้สึกรู้ว่าตนเองต้อง ทำการบ้านให้มากขึ้น อย่างสมมติว่าจะต้องเข้าเวรผมก็ จะเตรียมตัวก่อนพอมีการเตรียมตัว ความรู้สึกมันจะดี ขึ้นเอง” สมาชิกชายคนหนึ่งกล่าวเสริมว่า “มันก็คล้าย กับการทำงานใหม่ ๆ เปลี่ยนสถานะใหม่ เขาเข้าใจเรื่อง ขนบธรรมเนียมมารยาทของไทยที่ให้เคารพผู้สูงวัยกว่า”

ด้านทัศนคติในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น กรณี ของรุ่ง (นามสมมติ) อายุประมาณ 40 ปี กล่าวว่า “เขา กำลังคุยกับผู้หญิงคนหนึ่ง รู้สึกดีที่ได้เริ่มต้นพูดคุยกัน แต่เขาไม่กล้าเปิดเผยตนเองว่าทำงานที่ไหน เคยติดยา เสพติดมาก่อนเพราะเขากล่าวว่าผู้หญิงจะเลิกคุยกับเขา” สมาชิกหลายคนได้ให้คำแนะนำไป เช่นให้พูดและออกไป ตรง ๆ เพราะสุดท้ายผู้หญิงก็ต้องรู้อยู่ดี เขากล่าวว่า “ผม รู้สึกดีมาก เพราะเรื่องนี้ผมเก็บอยู่ในใจตัวเองตลอด มัน เป็นโอกาสที่ดีที่ผมได้พูดและได้รับฟังความคิดเห็นจาก คนอื่นเพราะไม่อย่างนั้นผมจะเก็บความรู้สึกไว้กับตนเอง คนเดียว ไม่ขออดีตของตนเองและคิดว่าตัวเองมีปัญหา อยู่แบบนี้” สมาชิกคนหนึ่งกล่าวว่า “เวลาที่ตนเองได้รับ ฟังปัญหาของแต่ละคน มันสอนผมว่าอย่าเอาตัวเองไป ตัดสินปัญหาหรือเปรียบเทียบกับคนอื่น” ซึ่งสอดคล้อง

กับที่ อนุช วิเศษสุวรรณ (2550) กล่าวว่า การปรึกษา กลุ่มเป็นกระบวนการเชิงจิตวิทยาใช้ทฤษฎี เทคนิคและวิธี การต่าง ๆ ในการดำเนินกลุ่ม ให้กับสมาชิกหลายคนใน เวลาเดียวกัน ให้สมาชิกได้เรียนรู้และสร้างความเข้าใจ ตนเองและผู้อื่นว่าปัญหาเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นตามปกติใน การดำเนินชีวิต แต่ละคนมีวิธีการจัดการสถานการณ์ได้ แตกต่างกัน

กรณีของก้อง (นามสมมติ) ประสบความสำเร็จ ในชีวิตทั้งเรื่องการเรียนรู้ งานและครอบครัว ใช้ชีวิตอยู่ เมืองนอกมาระยะหนึ่ง ชีวิตเปลี่ยนแปลงเมื่อเขาติดการ พนันและยาเสพติดจนต้องเข้ารับการรักษาที่สถานบำบัด แต่ด้วยระยะเวลาและความสูญเสียต่าง ๆ ในชีวิต ทำให้ เขาสามารถเปลี่ยนมุมมองและแนวความคิดของตนเอง ได้ ได้กล่าวภายหลังจากการเข้าร่วมการปรึกษาและได้ รับฟังเรื่องราวของสมาชิกแต่ละคนว่า “หลังจากได้รับ ฟังปัญหาของแต่ละคนมันสอนผมว่าอย่าเอาตัวเองไป ตัดสินหรือเปรียบเทียบกับคนอื่นเพราะแต่ละคนมีพื้น ฐานที่แตกต่างกัน”

กรณีของแสบ (นามสมมติ) มีนิสัยเป็นคนสุขุม จริงจังในการใช้ชีวิต ได้กล่าวภายหลังจากการเข้าร่วมการ ปรึกษาว่า “ผมเองมีความรู้สึกรวมเยอะมากนะ มีความ รู้สึกโกรธตัวเอง เกลียดตัวเอง และรู้สึกคล้ายตามไปกับ เรื่องราวที่เพื่อนสมาชิกได้เล่ามา ผมไม่แน่ใจว่ามันเป็น ความรู้สึกคล้ายตามหรือเปล่าแต่ในช่วงเวลานั้น เวลาที่ ได้รับฟังผมรู้สึกว่าคุณรู้สึกเหมือนกับที่เขารู้สึก” และเขา กล่าวว่าสิ่งที่เขาได้รับมากที่สุดคือ เขารู้สึกผ่อนคลาย และรู้สึกดีที่ได้มีเวลาคิดทบทวนถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมา ของตนเอง ทบทวนข้อผิดพลาดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและนำ ไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

กรณีของแบงค์ (นามสมมติ) อายุ 18 ปี เป็น คนช่างพูด ช่างเจรจา ได้กล่าวภายหลังจากเข้าร่วมการ ปรึกษา เขากล่าวว่า “ตนเองเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น รับรู้ถึงความรู้สึกที่คนอื่นรู้สึกจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ได้ เล่ามา หลังจากนั้นตนเองจะเปลี่ยนแปลงตนเอง จะพูด

คุยกับครอบครัวมากขึ้น มีปัญหาอะไรก็จะช่วยกันแก้ไข รู้สึกอยากรับผิดชอบตัวเองมากขึ้น อยากทำให้ตนเองมีคุณค่า หรือให้มีประโยชน์กับครอบครัว” หลังจากการเข้ากลุ่ม เขาได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้ากลุ่มไปใช้ในดูแลผู้ติดเสพติด ทั้งเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ในการให้คำปรึกษา เพื่อให้สามารถเข้าใจความรู้สึกของสมาชิกผู้ติดสารเสพติดที่เขาดูแลอยู่ได้ดีขึ้น

กรณีของทช (นามสมมติ) มีโลกส่วนตัวสูง ไม่ชอบความวุ่นวาย ได้กล่าวภายหลังการเข้าร่วมการปรึกษาว่า “เมื่อผมได้รับฟังความรู้สึกของเพื่อนสมาชิกคนอื่น ๆ ทำให้ผมรู้สึกตามและคิดได้ว่าหากตัวเองต้องเจอกับเหตุการณ์ในลักษณะแบบนี้จะรู้สึกอย่างไร เป็นการเตรียมความพร้อมให้ตัวเอง ได้รู้ว่าเขารู้สึกอย่างไรและเรารู้สึกอย่างไรกับเรื่องราวที่เจอ ซึ่งบางครั้งเรารู้สึกต่างกันทั้ง ๆ เรื่องราวและการใช้ชีวิตคล้าย ๆ กัน ทำให้เราได้เรียนรู้มุมมองของคนอื่นไปด้วย” และภายหลังจากการเข้าร่วมกลุ่ม เขาได้นำเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ไปปรับใช้ในการทำงาน ทำให้เขาได้เห็นมุมมองและเข้าใจความรู้สึกของผู้ติดสารเสพติดมากขึ้น ถึงแม้จะยังไม่สามารถทำได้ 100 เปอร์เซ็นต์ แต่เขาก็จะพยายามนำไปปรับใช้ต่อไป

จากการศึกษาพบว่ากระบวนการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง มีขั้นตอนหรือลำดับขั้นตอนที่เกิดขึ้นไม่แน่นอน ในกระบวนการกลุ่มมีขั้นตอนที่อาจเกิดขึ้นคาบเกี่ยวหรือกลมกลืนกันจนไม่สามารถบอกได้ชัดเจนว่า ขั้นตอนใดกำลังเริ่มต้นหรือขั้นตอนใดกำลังสิ้นสุดลง บางครั้งแต่ละขั้นตอนอาจเกิดต่อเนื่องกันไปหรือชะงักอยู่กับที่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มที่จะอำนวยความสะดวกให้กระบวนการกลุ่มดำเนินไป ขั้นตอนของกระบวนการกลุ่มดังกล่าวเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นลักษณะพื้นฐานความต้องการมนุษย์สัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลตลอดจนความสำเร็จในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกันกับพัฒนาการในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในแต่ละด้าน ทั้ง 5 ด้านที่ไม่ได้เกิด

เป็นลำดับขั้นตอนในแต่ละครั้งของโปรแกรมการให้คำปรึกษา แต่อาจจะเกิดสลับกันไป ขึ้นอยู่กับผู้นำกลุ่มและสมาชิกในกลุ่มและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่มแต่ละครั้งจะเอื้ออำนวยให้เกิด จึงไม่มีลำดับขั้นที่แน่นอนอาจเกิดขึ้นกลับไปกลับมา หรือเกิดต่อเนื่องกันจนไม่สามารถแยกได้

สรุปได้ว่าการปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางสามารถช่วยเสริมสร้างความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของผู้ดูแลผู้ติดสารเสพติดได้ช่วยให้ผู้ดูแลผู้ติดสารเสพติดได้มีอิสระในการระบายนามคิด ทำความเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเอง ยอมรับผู้อื่นและเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น ช่วยเพิ่มทักษะในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้มากขึ้น ทำให้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสมาชิกได้มีการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติจริงในการทำงาน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. โปรแกรมการเสริมสร้างการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้วยการปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง มีจุดแข็งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวสมาชิกกลุ่ม คือ การที่สมาชิกที่เข้าร่วมการปรึกษาได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ มุมมอง วิธีปฏิบัติ การจัดลำดับขั้นตอนความคิด หรือขั้นตอนการทำงานของแต่ละคน ซึ่งแต่ละคนมีข้อดี ข้อเสีย แตกต่างกันไป ได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน ทำให้ได้เรียนรู้และนำไปปฏิบัติงานได้จริงในการดูแลผู้ติดสารเสพติด ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น

2. ผู้ดูแลผู้ติดสารเสพติดได้มีการนำประสบการณ์ที่ได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่มไปใช้ในการทำงาน ยกตัวอย่างเช่น กรณีของบำรุง (นามสมมติ) ปกติจะเป็นคนที่เอาตัวเองเป็นที่ตั้งและมีอารมณ์ร่วมระหว่างการทำงานเสมอทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองและสมาชิกแย่ง เขา รู้สึกอึดอัดใจ เครียด ลำบากใจ และไม่สนุกกับการทำงาน แต่ภายหลังจากการเข้ากลุ่ม เขาได้กลับมามองตนเอง เริ่มมองปัญหาของสมาชิกกระจ่างมากขึ้น เข้าใจพื้นฐานนิสัยส่วนตัวของสมาชิก สามารถสร้าง

ความไว้วางใจให้กับสมาชิกได้มากขึ้น สมาชิกมีพัฒนาการในด้านความรับผิดชอบตนเอง มีการแสดงออกในกลุ่มและร่วมกิจกรรมมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างคุณบำรุงและสมาชิกเพิ่มสูงขึ้น การเข้าร่วมกลุ่มทำให้คุณบำรุงมองเห็นปัญหาที่ได้อีกขึ้น ทั้งเรื่องของอารมณ์ การตัดสินใจผู้อื่นจากมุมมองของตนเอง และการแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานได้มากขึ้น

กรณีของ อติชาติ (นามสมมติ) ได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้ในการทำงาน โดยพบว่าตนเองมีการเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่ดีขึ้น เช่น การรู้จักแยกแยะความรู้สึกส่วนตัวออกจากการทำงาน ลดความคาดหวัง ไม่เอาสมาชิกแต่ละคนมาเปรียบเทียบกับกันเนื่องจากแต่ละคนมาจากต่างครอบครัว มีพื้นฐานการใช้ชีวิตที่แตกต่างกัน เปิดใจรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกมากขึ้น ไม่ใช่ความคิดของตนเองไปตัดสินสมาชิก สามารถเข้าถึงปัญหาของสมาชิกและสมาชิกเกิดความไว้วางใจมากขึ้น

กรณีของ เคียง (นามสมมติ) ได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเป็นสมาชิกไปใช้ในการทำงาน โดยได้มองย้อนกลับมาที่ตนเองว่าก่อนหน้าที่จะเข้าร่วมกลุ่มการศึกษาในครั้งนี้ ตนเองเป็นอย่างไร และภายหลังจากการเข้าร่วมตนเองเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เขาพบว่าก่อนที่จะเข้าร่วมการศึกษาเขาเอาตนเองเป็นบรรทัดฐานในการทำงานเสมอ ใช้ความคิดและมุมมองของตนเองเพียงอย่างเดียวในการทำงาน ต้องคอยวางแผนให้เจ้าหน้าที่คนนั้นต้องทำอย่างนั้น คนนี้ทำอย่างนี้ ตามสิ่งที่เขาคิด หากงานไม่เป็นไปตามที่เขาวางแผนไว้เขาจะมองว่าเจ้าหน้าที่คนนั้นไร้ประสิทธิภาพในการทำงาน แต่ภายหลังจากการเข้าร่วมการศึกษาในระยะแรกเขารู้สึกต่อต้านอยู่ในใจและรู้สึกว่าสิ่งใหม่ที่เขาได้เรียนรู้และไม่เคยทำมาก่อนเมื่อเขานำกลับไปใช้ในการทำงาน เขาพบว่าการทำงานของเขาดีขึ้น เขาสามารถรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเองได้มากขึ้น และมองเห็นข้อดีของการทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือกัน

มากกว่าที่เขาเป็นคนจัดการวางแผนและให้คนอื่นทำตามที่เขาวางไว้ เมื่อเขาฟังความคิดเห็นผู้อื่น คอยสนับสนุนและให้เพิ่มเติมในส่วนที่เห็นสมควร เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น กลับทำให้เขารู้สึกว่าเขาทำงานง่ายขึ้น มีความสุขในการทำงานมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1.1 จากการวิจัยพบว่า การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผลให้ผลการวิจัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าการให้คำปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางสามารถช่วยให้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติดสารเสพติดมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นเพิ่มมากขึ้น มากกว่าก่อนการได้รับการปรึกษา ดังนั้นเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติดสารเสพติดจะต้องได้รับการพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้

1.2 การให้คำปรึกษากลุ่มโดยยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางเพื่อให้เกิดความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และมีความจำเป็นสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติดสารเสพติด เนื่องจากผู้ติดสารเสพติดแต่ละคนมีพื้นฐานที่ต่างกัน เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลผู้ติดสารเสพติดแต่ละคนก็มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้แตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาและฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และจากการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงานอื่นที่มีลักษณะคล้ายกันได้ เช่นงานด้านสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

1.3 จากการวิจัยพบว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดในการให้คำปรึกษากลุ่มโดยยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางในครั้งนี้คือ การสร้างสัมพันธภาพภายในกลุ่ม ทำให้สมาชิกกล้าเปิดเผยเรื่องราวของตนเองได้อย่างสบายใจ ทำให้รู้สึกผ่อนคลายและเกิดผลสัมฤทธิ์ของการปรึกษามาก

ที่สุด ดังนั้นในการวิจัยควรให้ความสำคัญในการสร้างสัมพันธภาพในกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกกล้าเปิดเผยตนเองมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลการให้คำปรึกษากลุ่มโดยยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางเพื่อให้เกิดความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นให้กับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีลักษณะ

งานที่คล้ายกัน เช่น เจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์คนพิการ เป็นต้น

2.2 ในการศึกษารั้งต่อไป บางกรณีผู้รับคำปรึกษามีประสบการณ์ในชีวิตที่ผ่านมาแตกต่างกัน ผู้ให้คำปรึกษาควรนำเทคนิคอื่น ๆ มาใช้ร่วมกันด้วย เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). *แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2558*. สืบค้นจาก http://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/article/article_20141118095458.pdf.
- พิทยา ศิริรักษ์, เขียรศักดิ์ รื่นเรือง, เดชา ช่วยบุญชุม และสิงห์ชัย ทุ่งทอง. (2555). *ยุทธศาสตร์การป้องกันการติดสารเสพติดของเยาวชน*. สืบค้นจาก http://nctc.oncb.go.th/new//attachfiles/research/57_Prevent_Youth.pdf.
- ศูนย์วิชาการด้านยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2556). *สถานบำบัดยาเสพติดทั่วประเทศ*. สืบค้นจาก <http://nctc.oncb.go.th/new/images/research/index.php>.
- สถานบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด บ้านเพ็ชรพิทักษ์. (2553). *บ้านเพ็ชรพิทักษ์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- อนงค์ วิเศษสุวรรณ. (2550). *การปรึกษากลุ่ม*. เอกสารคำสอนวิชา 416621 การปรึกษากลุ่ม. ชลบุรี: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Archer, J., & Kagan, N. (1973). Teaching interpersonal relationship skills on campus. *Journal of Counseling Psychology*.
- Bergin, J., & Jasper, L. (1969). Correlates of empathy in psychotherapy: A replication. *Journal of Abnormal Psychology*, 74, 477-481.
- Corey, G. (2009). *Theory and practice of counseling and psychotherapy* (8th ed.). Belmont, CA: Thomson Brooks-Cole/ Wadsworth.
- Cynthia A. U., Karen E. G., Fei, C., Jennifer M. G., Alex W. A. & Elizabeth A. (2001). The Empathy Assessment Index (EAI): A Confirmatory Factor Analysis of Multidimensional Model of Empathy. *Journal of the Society for Social Work and Research*, 2(2), 104-124.
- Davis M. H. (1994). *Empathy: a social psychological approach*. Madison, WI: Brown and Benchmark;
- Feshbach, N. D. (1975). *Empathy in children: some theoretical and empirical considerations*. Counseling Psychologist.

Sezov., (2002). The contribution of empathy to harmony in interpersonal relationships.

Dissertation Abstracts International. The Sciences and Engineering, 63 (6-B), 3.046.

Winner, B. T., Brown, D. R., & Michels, K. M. (1990). *Statistical principles in experimental design* (3rd ed.) New York: McGraw-Hill.